

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ: «Ο ΤΕΜΠΕΛΗΣ ΚΑΙ Ο ΔΡΑΚΟΣ»

Αναγνωστόπουλος Βασίλης Δ.,
Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Περίληψη: Η Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης με αφορμή το λαϊκό παραμύθι «Ο τεμπέλης και ο δράκος» προσφέρει ένα παράδειγμα εφαρμογής της νέας στρατηγικής και της μεθοδολογίας του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών. Η λαϊκή μας παράδοση προσεγγίζεται στην πράξη μέσα από νέες εκπαιδευτικές καινοτομίες, με σκοπό την σφαιρική ανάλυση βασικών πτυχών ενός διδακτικού αντικειμένου, όπως είναι ένα παραμύθι και έτσι αναδεικνύεται ο ολιστικός τρόπος προσέγγισης της γνώσης. Με τον τρόπο αυτό τέμνονται και διασυνδέονται πολλά γνωστικά πεδία, κάθετα και οριζόντια, δημιουργώντας αλληλοεξαρτώμενους κύκλους γνώσεων, μέσα στο πνεύμα της ευέλικτης ζώνης, που επιτρέπει πολλά περιθώρια στη συμμετοχική δράση και έρευνα των μαθητών, των δασκάλων και των γονιών. Δίνεται προτεραιότητα στην ενεργητική, τη βιωματική και συνεργατική μάθηση. Ο μαθητής μαθαίνοντας πώς να μαθαίνει, κάνει μία κατάκτηση που θα τον απομακρύνει από την πνευματοκτόνο αποστήθιση.

Λέξεις κλειδιά: λαϊκό παραμύθι, διαθεματικότητα, ολιστική προσέγγιση, ΔΕΠΠΣ.

Εισαγωγή

Είναι γνωστό σε όλους τους εκπαιδευτικούς (νηπιαγωγούς, δασκάλους, καθηγητές) ότι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, με τη σύνταξη του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών και την εφαρμογή του στη σχολική πράξη, επιχειρεί να αλλάξει πολλά στην εκπαίδευση, όπως είναι η γενικότερη φιλοσοφία γύρω από τις γνώσεις που αποκτούν οι μαθητές, γνώσεις όχι κατακερματισμένες και αποσπασματικές, αλλά μέσα σε πλαίσια όπου επιτυγχάνεται η σύνθεση και η γενική παιδεία. Μία από τις καινοτομίες είναι η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, ως στρατηγική και μεθοδολογία στην εκπαιδευτική διαδικασία. «Με τον τρόπο αυτόν, όπως τονίζει ο Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Καθηγητής κ. Αλαχιώτης, προωθείται η διασύνδεση γνωστικών αντικειμένων, η σφαιρική ανάλυση βασικών θεμάτων και προβάλλεται η παράμετρος της διαθεματικότητας στη σχολική πράξη, μια διαδικασία που ενισχύει την επιδιωκόμενη ουσιαστική γενική παιδεία».

Η καινοτόμος αυτή μέθοδος που βασίζεται εν μέρει στον Dewey και την ενιαία συγκεντρωτική διδασκαλία, μεταβάλλει το παραδοσιακό σχολείο σε μαθητοκεντρικό, που λειτουργώντας τώρα ως κυψέλη, παράγει και αναπαράγει γνώση, τροφοδοτεί τους μαθητές και τροφοδοτείται από αυτούς. Δίνεται προτεραιότητα στην ενεργητική, τη βιωματική και συνεργατική μάθηση. Επειδή η ολιστική αντιμετώπιση θεμάτων περιλαμβάνει την έρευνα και μελέτη βιβλιογραφικών και πρωτογενών πηγών προωθείται η συνεργατικότητα μεταξύ των μαθητών και η εμπλοκή των γονιών στην έρευνα και συλλογή πληροφοριών. Επίσης γίνεται φανερό ότι έχουν ιδιαίτερη αξία «οι προεκτάσεις που έχουν τα εξεταζόμενα θέματα και σε άλλους τομείς των επιστημών, της τέχνης, των αξιών και των στάσεων, για να ουσιαστικοποιηθεί η διαθεματική προσέγγιση».

Προκειμένου να δείξω την αξία αυτής της μεθοδολογίας, επέλεξα ένα λαϊκό παραμύθι γιατί πιστεύω ότι η λαϊκή μας παράδοση προσφέρεται για να προσεγγίσουμε τη γνώση μέσα από μια πολυθεματικότητα, από θέματα, στοιχεία, λέξεις-κλειδιά που λειτουργούν ως παράθυρα, όπως στα windows των υπολογιστών. Το παραμύθι που ακολουθεί προέρχεται από τη Θεσσαλία, από την περιοχή των Τρικάλων, και μπορεί να χρησιμοποιείται στην προαρίθμηση ή πρώτη αρίθμηση

στο Νηπιαγωγείο. Εδώ θα διερευνήσουμε τις δώδεκα ερωτήσεις με τις αντίστοιχες απαντήσεις σε κύκλους ή πεδία γνώσεων αναδεικνύοντας τη διασύνδεση γνωστικών αντικειμένων και οικοδομώντας μια σφαιρική και γενική παιδεία.

1. Παραμύθι

Εφ. «ΤΟ ΒΗΜΑ», 24-03-2002, Α40 ό.π. και Ν.Β. Πετρουλάκη, Απαιτούνται αλλαγές στην ελληνική εκπαίδευση, εφ. Η Καθημερινή, 15-03-2003

Ο τεμπέλης κι ο δράκος

Ήταν κάποτε μια μάνα κι είχε ένα γιο τεμπέλη. Δεν έκανε τίποτε, μόνο έτρωγε και ζάπλωνε. Η μάνα του τον παρακαλούσε να κάνει κάποια δουλειά, μα αυτός προσποιούνταν πως δεν άκουγε.

Απ' τα πολλά παρακάλια της μάνας του, αποφάσισε να πάει να κόψει ξύλα. Πήρε το τσεκούρι και ξεκίνησε για το δάσος. Πριν φτάσει στο δάσος, πέρασε από έναν κάμπο. Ο κάμπος ήταν μεγάλος, κουράστηκε ο τεμπέλης και κάθισε να ξεκουραστεί σε μια πέτρα. Εκεί που κάθισε, φύτεψε μια ρεβιθιά, την παίρνει στα χέρια του και μια σκέψη πέρασε απ' το μυαλό του. «Αν σπείρω όλο αυτό τον κάμπο με ρεβιθία τι θα την κάνω τόση σοδειά;» Χωρίς να χάσει καιρό, πάει στο βασιλιά και του λέει το πρόβλημα. Ο βασιλιάς νόμισε ότι είναι πλούσιος και θέλησε να τον κάνει γαμπρό του κι έπειτα θα σκεφτόταν πώς θα λύσουν το πρόβλημα. Πραγματικά, παντρεύτηκε ο τεμπέλης με τη βασιλοπούλα.

Μετά το γάμο ο βασιλιάς θέλησε να πάνε να δούνε την προκοπή του γαμπρού του. Ο τεμπέλης στενοχωριόταν που δεν είχε να δείξει τίποτα, αλλά ξεκίνησε. Στο δρόμο ο τεμπέλης άρχισε να τρέχει, γιατί ήξερε τι τιμωρία τον περίμενε. Ζήτησε άδεια απ' το βασιλιά να πάει στο πηγάδι να πιει νερό. Νερό δεν ήθελε να πιει, αλλά να πέσει μέσα να πνιγεί. Φτάνει στο πηγάδι και ενώ ετοιμαζόταν να πηδήξει, βλέπει μέσα στο πηγάδι ένα δράκο. Ο δράκος κατάλαβε τον πόνο του τεμπέλη και του λέει:

- Πήγαινε στον κάμπο, εκεί θα δεις το παλάτι μου, είναι δικό σου, αλλά πρόσεξε, τη νύχτα που θα 'ρθω, πρέπει να μου απαντήσεις σε δώδεκα ερωτήσεις, αλλιώς θα σε φάω.

Φεύγει ο τεμπέλης και μαζί με το βασιλιά φτάνουν στον κάμπο, όπου ήταν το παλάτι του δράκου. Η χαρά του ήταν μεγάλη, μεγάλη και η χαρά του βασιλιά για τα έχεια του γαμπρού του.

Οι ώρες περνούσαν και ο τεμπέλης ανησυχούσε για τις ερωτήσεις. Κείνη τη στιγμή ακούει χτυπήματα στην πόρτα. Ήταν ένας γέρος που ζητούσε γωνιά για να μείνει. Ο τεμπέλης τον πήρε μέσα στο δωμάτιο του, αφού του εξήγησε πως τη νύχτα θα 'ρθει ο δράκος κι «αν δεν απαντήσουμε στις ερωτήσεις του, θα μας φάει και τους δυο».

Ο γέρος, σοφός για, καθόταν ήρεμος στη γωνιά και περίμενε το δράκο μαζί με τον τεμπέλη. Τα μεσάνυχτα ακούν βαριά βήματα έξω απ' το δωμάτιο και σε λίγο άγρια και δυνατή φωνή:

-Ένα.

-Ένας είναι ο Θεός, λέει ο γέρος.

-Δύο.

-Δύο κέρατα έχει το βόδι.

-Τρία.

-Τρία πόδια έχει η πυροστιά.

-Τέσσερα.

-Τέσσερα βυζιά έχει η αγελάδα.

-Πέντε.

-Πέντε δάχτυλα έχει το χέρι.

-Έξι.

-Έξι άστρα έχει η Πούλια.

-Εφτά.

-Εφτά μέρες έχει η βδομάδα.

-Οχτώ.

-Οχτώ πόδια έχει το χταπόδι.

-Εννιά.

-Εννιά μήνες μένει το παιδί στην κοιλιά της μάνας.

-Δέκα.

-Δέκα δάχτυλα έχουμε στα πόδια.

-Έντεκα.

Έντεκα μήνες μένει τ' αλογάκι στην κοιλιά της φοράδας.

-Δώδεκα.

-Δώδεκα μήνες έχει ο χρόνος.

Ένα μπαμ! ακούστηκε κι έπειτα ησυχία! Έσκασε ο δράκος. Έτσι τη γλίτωσε ο τεμπέλης, ευχαρίστησε το γέρο και από τότε ζει καλά με τη βασιλοπούλα κι εμείς καλύτερα.

Καταγραφή: Δημ. Μυλωνάς, Δάσκαλος

2. Σχεδιάγραμμα με τα πεδία γνώσεων

1^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Θρησκεία

Ένας είναι ο Θεός: Εδώ γίνεται συζήτηση για, τη μονοθεΐα, την πίστη μας στο Θεό, την επίκληση του σε δύσκολες στιγμές, όπως «Θεέ μου!», για τα βιώματα των παιδιών, τις βαπτίσεις κ.λ.π.. Γίνεται λόγος για το «Πιστεύω» («Πιστεύω εις ένα Θεόν, Πατέρα Παντοκράτορα...»), για την ιστορία των θρησκειών κ.λ.π., πού λατρεύεται ο Θεός, παραστάσεις του Θεού (εκκλησίες, Παναγία Θεοτόκος, Θεομήτωρ κ.λ.π.) και τα αντίθετα: άθεος, αθεϊσμός, το Δωδεκάθεο..., Λαϊκές προσευχές:

Στο φαγητό

Έφαγα και χόρτασα

το Θεόν εδόξασα

κι είπα: «Δόξα να 'χεις Θεέ μου,

Παναγία και Χριστέ μου».

Φεγγαράκι μου λαμπρό

Φεγγαράκι μου λαμπρό,

φέγγε μου να περπατώ,

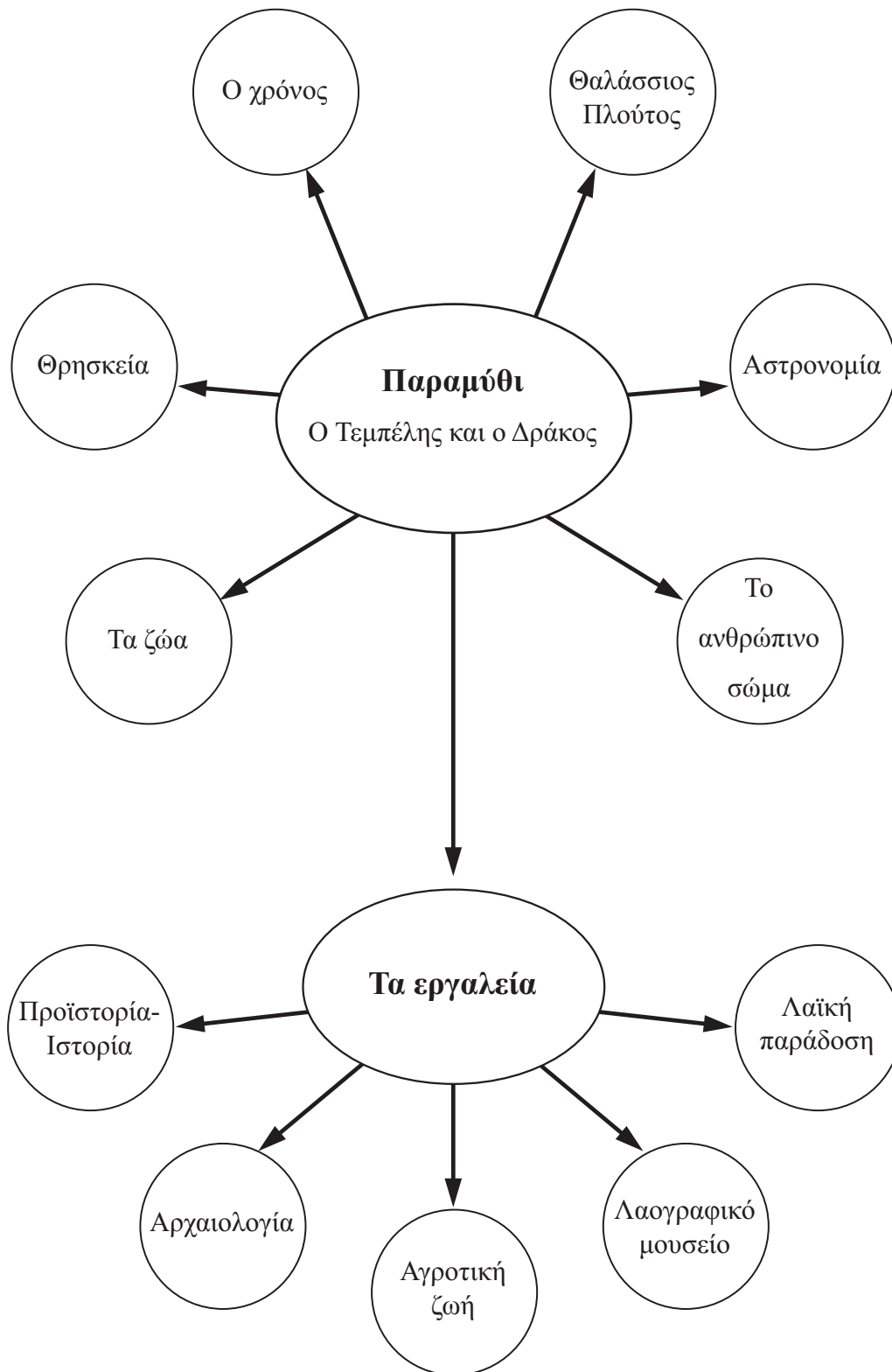
να πηγαίνω στο σκολειό

να μαθαίνω γράμματα

γράμματα σπουδάγματα

του Θεού τα πράγματα.

Βοηθητικό υλικό έρευνας: οπτικό, φωτογραφικό υλικό, εικόνες, ναοί...

2^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Ζώα

Στα ζώα αναφέρονται τρεις απαντήσεις: Δύο κέρατα έχει το βόδι, τέσσερα βυζιά έχει η αγελάδα, έντεκα μήνες μένει τ' αλογάκι στην κοιλιά της φοράδας. Οι δυο πρώτες απαντήσεις δίνουν την αφορμή να διερευνήσουμε το γνωστικό σχήμα του ζώου, του βοδιού και της

αγελάδας, να μιλήσουμε για το γάλα, για το κρέας που μας δίνουν, για το μοσχαράκι κ.λ.π.. Η τρίτη απάντηση μας οδηγεί στον προβληματισμό της γέννησης των ζώων και παράλληλα δίνεται η ευκαιρία συσχέτισης με τη γέννηση του παιδιού. Συζητούμε επίσης τις συναισθηματικές σχέσεις ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί όπως και στα ζώα.

Στην Ισπανία οι ταυρομαχίες και στην αρχαία Κρήτη τα Ταυροκαθάψια: συγκριτική μελέτη. Το άλογο μέσα στην ιστορία, σε ειρήνη και πόλεμο.

Διάσημο άλογο: Βουκεφάλας του Μ. Αλεξάνδρου

Οι χριστιανοί Καβαλάρηδες: Άγιος Δημήτριος, Άγιος Γεώργιος, Άγιοι Θεόδωροι

Εργοστάσια γάλακτος, κρέατος, παράγωγα: τυρί, γιαούρτι, κιμάς, λουκάνικα

Λογοτεχνία: Η φάρμα των ζώων, του Τζ. Όργουελ

Υλικό έρευνας: φωτογραφίες, βίντεο, εργοστάσια, πρωτογενείς μαρτυρίες, ιστορίες και ποιήματα για τα βόδια, αγελάδες, άλογα, φάρμα.

3^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Εργαλεία

Τρία πόδια έχει η πυροστία: Η απάντηση αυτή μας οδηγεί να ερευνήσουμε τα εργαλεία του σπιτιού και όσα είχαν σχέση με την παλιότερη αγροτική ζωή. Η πυροστία (πυρ και εστία, αναφερθήκαμε στην θεά Εστία, με αφορμή το ποίημα «οι Εστιάδες», του Γρυπάρη) χρησιμοποιείται για να στηρίζεται η κατσαρόλα, το κακάβι, τα καζάνι, το ταψί κ.λ.π. πάνω στη φωτιά, για να γίνει το φαγητό, για να βράσει το γάλα, για να ψηθεί η πίτα κ.λ.π.. Δόθηκε επίσης η αφορμή να επισκεφτούμε ένα λαογραφικό μουσείο της περιοχής. Οι μαθητές μας έφεραν πληροφορίες από αφηγήσεις του παππού και της γιαγιάς, καταγράψαμε τραγούδια ή παραμύθια που περιλαμβάνουν αναφορές στα εργαλεία του σπιτιού, γεωργικά κ.λ.π..

Σύγχρονη Τεχνολογία, ηλεκτρική κουζίνα, γεωργικές μηχανές κ.ά..

Βοηθητικό υλικό: παλιές φωτογραφίες εργαλείων, σημερινά εργαλεία κ.λ.π..

4^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Γνώση του σώματος

Πέντε δάχτυλα έχει το χέρι. Δέκα δάχτυλα έχουμε στα πόδια: Με αφορμή τις απαντήσεις αυτές αρχίζουμε και γνωρίζουμε το σώμα μας με την παρατήρηση, ψηλαφίζοντας και ονοματίζοντας τα μέρη του σώματος (κεφαλή, μέτωπο, μάτια, μύτη, στόμα, στήθος, κοιλιά, χέρια, πόδια κ.λ.π.), μιλάμε για τη φροντίδα του σώματος (μπάνιο, πλύσιμο, ασθένειες κ.λ.π.) και αναφέρουμε λαϊκά τραγουδάκια και παιχνίδια που έχουν σχέση κυρίως με τις αισθήσεις (όραση, ακοή, όσφρηση, γεύση, αφή) π.χ. μέσω λαϊκών τραγουδιών:

Τα φρυδάκια σου γαιτάνι [Ρόδος (Όταν ντύνουν το παιδί)]

Τα φρυδάκια σου γαιτάνι

και η μύτη σου κοντόλι

τα χειλάκια σου ποτήρια

και τα πόδια σου τσεκούρια

Η Γιασεμιά

Ο σαγονάς,

ο ψωμοφάς,

δύο τρυπίδια,

δύο φεγγιά,

δύο γαιτάνια κρητικά,

φέρτε πίτες και ψωμιά

να τα τρώει η Γιασεμιά (Ο σαγονάς και τ' άλλα είναι: το πιγούνι, το στόμα, η μύτη, τα μάτια και τα φρύδια.)

Αίνιγμα:

Απάνω κόφτει

Απάνω κόφτει, κάτω κόφτει,

στη μέση κόρη λέει και λέει...

Λαϊκά παιχνίδια:

-*Το δάχτυλο το μολογό:* Η γιαγιά παίρνοντας τη χούφτα του παιδιού λέει: Αυτό είναι το περιβόλι. Αυτός είναι ο περιβολάρης (ο αντίχειρας), τούτος έκοψε το μήλο (ο δείκτης), τούτος το καθάρισε (ο μέσος), τούτος το έφαγε (ο παράμεσος) και το μικρό το μπίρι μπίρι (το μικρό) το'πε του νοικοκύρη να τους βάλει φυλακή να τους φάνε οι ποντικοί.

-Ένας ο αντίχειρας, δύο ο δεικτικός, τρία ο διάμεσος, τέσσερα ο παράμεσος και πέντε ο μικρός.

Βοηθητικό υλικό: Φωτογραφίες του σώματος, των μερών του κ.λ.π..

5^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Αστρονομία

Έξι άστρα έχει η Πούλια: Με αφορμή αυτή την απάντηση μελετούμε το χάρτη του ουρανού, τα αστέρια, τους γαλαξίες, τους ζωδιακούς κύκλους κ.λ.π.. Συλλέγουμε μύθους και παραδόσεις για τα ονόματα των αστεριών. Αφηγούμαστε την παράδοση για την Πούλια και άλλες παραδόσεις για το φεγγάρι. Συγκεντρώνουμε τα ζώδια και μιλάμε για το ωροσκόπιο και την αστρολογία μέσα στην ιστορία και στους λαούς. Επισκεφτήκαμε το Αστεροσκοπείο Αθηνών και παρακολουθήσαμε το ουράνιο στερέωμα (πλανήτες, δορυφόροι, Δίας, Άρης, Αφροδίτη κ.λ.π.). Επίσης διαβάσαμε το παραμύθι «Η Πούλια κι ο Αυγερινός».

Τεχνολογία: Διαστημική Επιστήμη, Αστροναυτική, αστροναύτης, το διαστημικό λεωφορείο «Απόλλων», Γκαγκάριν, Λάικα 1959...

Λογοτεχνία: Το επιστημονικό μυθιστόρημα του Ι. Βερν «Από τη γη στη Σελήνη» και άλλα μυθιστορήματα από τη σύγχρονη Παιδική Λογοτεχνία (Τζώρτζογλου, Πέτροβιτς, Ψαραύτη κ.ά.).

Βοηθητικό υλικό: Χάρτες, σχεδιαγράμματα, παραδόσεις κ.ά..

6^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Θαλάσσιος πλούτος

Οχτώ πόδια έχει το χταπόδι: Με αφορμή την απάντηση αυτή μιλούμε για τα μαλάκια, τα είδη ψαριών, τους αστερίες και τον υπόλοιπο πληθυσμό της θάλασσας. Η έρευνα στρέφεται στη βιβλιογραφία και σε μαρτυρίες ψαράδων. Καταγράφουμε σχετικές διηγήσεις και παραδόσεις για τη γοργόνα κ.λ.π.. Αναφερόμαστε στην κατανάλωση των ψαριών ως υγιεινή διατροφή. Σχετικά με το ψάρεμα υπάρχουν πολλά βιβλία με ιστορίες όπως του Θέμου Ποταμιάνου, *Εδώ βυθός. Με το γυαλί του ψαρά, Λόγια της πλώρης* του Καρκαβίτσα, διηγήματα του Παπαδιαμάντη όπως *Το ποίημα της Άλκηστης, Ο κυρ Χταπόδης* κ.λ.π..

Ο κυρ Χταπόδης

Ο κυρ Χταπόδης, ο οχτάρης

ο μακρυπολυπλόκαμος

πήγε να ράψει παντελόνι

στού Καλαμάρη, του

κοντολιγοπλόκαμου!
-Κυρ Καλαμάρη, ράψε μου βρακί
φαρδύ μ' οχτώ παντζάκια
ν' απλώνω τις αρίδες μου
μπροστά στις χταποδίνες!!!
Κι έραβε ο κυρ Καλαμάρης
και μέτραγε ο φιγουροχταποδάρης.
Πανηγύρι στα νερά
ήρθαν τσούχτρες τραλαλά
ένα κάρο καλαμάρια
κι άλλα ψάρια κι άλλα ψάρια
κρις κραφτ βάρκες και καράβια
και βουλιάζουν τα καράβια,
πάνω ψάρια κάτω ψάρια
και πνίγηκαν όλοι εκεί,
στο πανηγύρι του κυρ Πλοκαμή
να στη θάλασσα επιπλέει
οχταπάντζακο βρακί
του φιγούρη τον Χταπόδη
του μακρυπλοκαμή....

Βλ. επίσης το έργο «2000 λεύγες υπό τη θάλασσα» του Ιουλίου Βερν. Οι μαθητές μπορούν να βρουν σε περιοδικά κείμενα, φωτογραφίες, οι ίδιοι να ζωγραφίσουν ή να γράψουν μια ιστορία θαλασσινή. Να διευρυνθεί η συζήτηση σχετικά με το θέμα «Ελλάδα και θάλασσα» (ψαρόβαρκες, ψαροκάικα, αλιεία, σπογγαλιεία, ναυτιλία κ.λ.π.) με τραγούδια αιγαιοπελαγίτικα:

Όλοι καλάρουνε μα δε βγάζουν ψάρια
καλάρει ο Ζέπος και βγάζει καλαμάρια...
Καράβι, караβάκι
-Καράβι, караβάκι, πού πας γιαλό γιαλό,
με κόκκινη σημαία και με χρυσό σταυρό;
-Πάω να φορτώσω στάρι απάνω στη Βλαχιά,
να 'ρθουν οι βλαχοπούλες με τα χρυσά μαλλιά.
-Καράβι, караβάκι, πού πας γιαλό γιαλό,
αν είσαι για την Πόλη, στάσου να 'ρθω κι εγώ.
-Πάω να φορτώσω στάρι πάνω στον ποταμό
να κατεβώ στην πόλη, να πάρω το Λενιώ.

Είδη και φωτογραφίες ψαριών: μαρίδα, γόπα, φαγκρί, σκουμπρί, γλώσσα, βακαλάος. Μύθος αρχαίος: η μαινίδα (η μαρίδα).

Βοηθητικό υλικό: Φωτογραφίες караβιών, ψαριών κ.λ.π. βιβλία, πίνακες γκραβούρες...

7^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Ο χρόνος

Εφτά μέρες έχει η βδομάδα. Δώδεκα μήνες έχει ο χρόνος: Εδώ μιλάμε για την έννοια του χρόνου (ώρες, ημέρες, βδομάδες, μήνες, χρόνος, εποχές, ημερομηνίες, [π.Χ., μ.Χ., από κτίσεως κόσμου, από την πρώτη Ολυμπιάδα 776 π.Χ, από κτίσεως Ρώμης, από την Εγείρα 622 μ.Χ (Μουσουλμάνοι) κ.λ.π.], το μέτρημα του χρόνου στην αρχαία εποχή και η ιστορία των ρολογιών, ημερολόγιο Γρηγοριανό-Ιουλιανό, το ημερολόγιο των αρχαίων Ελλήνων, των Ρωμαίων, σύγχρονα ημερολόγια κ.τ.λ..

Δραστηριότητες: Επίσκεψη σε ένα ωρολογοποιείο, αξιοποίηση πλούσιου εποπτικού υλικού, αφηγήσεις και παιχνίδια για το χρόνο.

Αίνιγμα:

Δώδεκα μουλάρια

Δώδεκα μουλάρια

Δεκατρία ταγάρια.

Ένας πατέρας κεφαλή

Ένας πατέρας κεφαλή,

δώδεκα γιοι ποδάρια,

και κάθε γιος στη ράχη του

έχει τριάντα κόρες.

Κάθε βράδυ πεθαίνει η μια,

ταχιά γεννιέται η άλλη.

Καράβι

Καράβι δωδεκάσφηνο, κάθε σφήνα κι όνομα.

Ο πατέρας

Ποιος πατέρας είν' εκείνος που 'χει δώδεκα γιους και καθένας από τους γιους του έχει εξήντα θυγατέρες τις μισές άσπρες και τις μισές μαύρες;

Τραγούδια: Ποιήματα για την εβδομάδα

Μια φορά πήγα στη Σμύρνη

και με πάντρεψαν οι φίλοι, Διαμαντούλα μου

και μου 'δώσαν μια γυναίκα

πού 'τρωγε για πέντε δέκα, Διαμαντούλα μου,

τη Δευτέρα βάζει πλύση

και την Τρίτη τα στραγγίζει, Διαμαντούλα μου,

την Τετάρτη τα απλώνει

και την Πέμπτη τα μπαλώνει, Διαμαντούλα μου,

το Σαββάτο σιδερώνει, Διαμαντούλα μου,

και την Κυριακή αλλάζει

πάλι χίλιες ψείρες βγάζει, Διαμαντούλα μου.

Παραμύθια: Η κυρά Καλή και η κυρά Κακή

Τραγούδια της Πρωτοχρονιάς: *Γέρο Χρόνε φύγε τώρα....*

Σοφά λόγια: *Ο χρόνος είναι χρήμα*

Βοηθητικό υλικό: Εποπτικό υλικό, φωτογραφίες, βιβλία κ.ά.

Ανακεφαλαιώνοντας την ερμηνευτική πορεία που ακολουθήσαμε μπορούμε να επαναλάβουμε τους βασικούς κύκλους ή πεδία γνώσης ή τις ενδεικτικές διαθεματικές δραστηριότητες, σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, που διερευνήσαμε και που μας δίνουν ανάγλυφη τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης: δηλαδή Θρησκεία - ζωολογία - εργαλεία σπιτιού - γνώση του σώματος, αστρονομία, ιχθυολογία, η έννοια του χρόνου. Να σημειωθεί ότι καθένα από αυτά τα γνωστικά πεδία επεκτείνεται σε περισσότερα θέματα όπως λ.χ. στον κύκλο «ο χρόνος» αλληλοεμπλέκονται τα γνωστικά πεδία: ιστορία, τεχνολογία, πολιτισμός, λαϊκή παράδοση, κοινωνικές και συναισθηματικές αξίες κ.λ.π., γεγονός που συμβάλλει ουσιαστικά στην απόκτηση ευρείας μάθησης και γενικής παιδείας.

Όπως γίνεται αντιληπτό οι δραστηριότητες αφορούν γενικότερα τη Γλώσσα, τα Μαθηματικά, τη μελέτη Περιβάλλοντος, την Πληροφορική, τη Δημιουργία και Έκφραση (Εικαστικά, Δραματική Τέχνη, Μουσική, Φυσική Αγωγή) κ.ά.. Επίσης ορισμένες θεμελιώδεις έννοιες διαθεματικής προσέγγισης είναι η Αλληλεπίδραση (συνεργασία), η Διάσταση (χώρος, χρόνος), η Επικοινωνία (πληροφορία), η Μεταβολή (εξέλιξη), η Ομοιότητα-Διαφορά, ο Πολιτισμός (Παράδοση) κ.ά..

Σχεδιαγραμματικά και με συνοπτικό τρόπο τα πεδία αυτά μπορούν να αποδοθούν ως εξής:

1^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Θρησκεία

- α. Ιστορία θρησκειών
- β. Τέχνη (χριστιανική, ισλαμική κ.λ.π.)
- γ. Αξίες κοινωνικές συναισθηματικές
- δ. Αρχιτεκτονική (ναοδομία)
- ε. Η εποχή μας

Δραστηριότητες: γλώσσα, ανθρωπογενές περιβάλλον, φυσικό περιβάλλον, εικαστικά

2^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Τα ζώα

- α. Ζωολογία
- β. Ιστορία
- γ. Χθες και σήμερα
- δ. Τέχνη
- ε. Εργαστήρια

Δραστηριότητες: γλώσσα, μελέτη Περιβάλλοντος, εικαστικά, μουσική, μαθηματικά

3^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Τα εργαλεία

- α. Προϊστορία-Ιστορία
- β. Αρχαιολογία
- γ. Αγροτική ζωή
- δ. Λαογραφικό μουσείο
- ε. Λαϊκή παράδοση

Δραστηριότητες: γλώσσα, ανθρωπογενές περιβάλλον, μουσική...

4^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Το ανθρώπινο σώμα

- α. Ανθρωπολογία
- β. Αισθήσεις
- γ. Λαϊκή παράδοση
- δ. Υγιεινή σώματος
- ε. Ιατρική

Δραστηριότητες: γλώσσα, μαθηματικά, μελέτη περιβάλλοντος, δραματική τέχνη, φυσική αγωγή

5^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Αστρονομία

- α. Αστρονομία
- β. Αστροφυσική
- γ. Διαστημική επιστήμη
- δ. Μύθος- λαϊκή παράδοση
- ε. Αστρολογία

Δραστηριότητες: γλώσσα, μαθηματικά, εικαστικά, τεχνολογία, μελέτη περιβάλλοντος

6^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Θαλάσσιος πλούτος

- α. Ιχθυολογία
- β. Λογοτεχνία
- γ. Τέχνη
- δ. Ναυπηγική
- ε. Αξίες (εθνικές, συναισθηματικές κ.α)

Δραστηριότητες: γλώσσα, διατροφή-υγεία, μουσική, εικαστικά

7^{ος} κύκλος-πεδίο γνώσεων: Ο χρόνος

- α. Φιλοσοφία
- β. Τεχνολογία
- γ. Ιστορία
- δ. Λαϊκή παράδοση
- ε. Αξίες κοινωνικές και συναισθηματικές

Δραστηριότητες: μαθηματικά, μουσική, επικοινωνία, τεχνολογία, εικαστικά

3. Συμπεράσματα

Μερικά από τα συμπεράσματα αυτού του τρόπου διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης είναι τα ακόλουθα:

α. Υπάρχει ελευθερία ως προς την επιλογή των σημείων, που συνάδουν με τα ερευνητικά και γνωστικά ενδιαφέροντα των μαθητών, λαμβανομένων υπόψη της ηλικίας και των εμπειριών τους, τα οποία προσφέρονται για σχολιασμό.

β. Δεν προεξοφλούμε πόσο θα μας απασχολήσει ένα πεδίο έρευνας, αλλά κάθε φορά κρίνουμε ανάλογα και με ευελιξία. Η «ευέλικτη ζώνη διαθεματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων»

μας δίνει τη λύση που προβλέπει τη δυνατότητα έρευνας και αναζήτησης πληροφοριών και έξω από την αίθουσα.

γ. Στα πλαίσια της μεθοδολογίας που περιλαμβάνει την έρευνα διαφόρων γνωστικών πεδίων, γίνεται καταμερισμός στην διεξαγωγή της έρευνας στους ίδιους τους μαθητές, οι οποίοι στην πράξη μπαίνουν στην διαδικασία αναζήτησης ανάλογων πρωτογενών και βιβλιογραφικών πηγών.

δ. Στην έρευνα, πέρα από την καθοδήγηση του δασκάλου, εμπλέκονται επίσης και οι γονείς, αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, ώστε να τεκμηριώνονται καλύτερα τα ευρήματα και να διασταυρώνεται η αλήθεια.

ε. Η μάθηση, μέσα από νέους τρόπους κατάκτησης (συνεργασία, έρευνα κ.λ.π.), ικανοποιεί ψυχικά τους μαθητές και αφυπνίζει μέσα τους το φιλέρευνο πνεύμα και τη φιλομάθεια, άλλωστε ο άνθρωπος «φύσει του ειδέναι ορέγεται», κατά τον Πλάτωνα.

στ. Το κυνήγι της γνώσης γίνεται ένα ευχάριστο παιχνίδι, μαθητοκεντρικό και συνεργατικό, μακριά από τη μοναξιά της αποστήθισης και το άγχος, που προκύπτουν από τις μεθόδους του παραδοσιακού σχολείου. Συνεπώς το σχολείο πλέον μετατρέπεται σε μια τεράστια κυψέλη γνώσης, αφού παράγει και αναπαράγει τη γνώση, τροφοδοτεί τους μαθητές και τροφοδοτείται απ' αυτούς.

ζ. Με τον ολιστικό τρόπο αντιμετώπισης της γνώσης, οι μαθητές αποκτούν γενική παιδεία και σφαιρική κριτική, που θα τους βοηθήσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της ζωής. Ενώ η μονομέρεια καταδικάζει το νέο άνθρωπο στο περιθώριο, η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης ανοίγει δρόμους προς όλες τις γνωστικές κατευθύνσεις και περιοχές.

η. Οι επιμέρους θεματικές ενότητες συνιστούν νέα σχέδια εργασίας (projects) που περιλαμβάνουν «ανοιχτές δράσεις ως προς τις διαδικασίες, το περιεχόμενο και το χρόνο ολοκλήρωσης».

θ. Μία τέτοια προσέγγιση γνώσης είναι εύκολη με την προϋπόθεση να μπορεί ο δάσκαλος να ανταποκρίνεται ανάλογα με τις απαιτήσεις της. Αυτό σημαίνει ότι ο δάσκαλος οφείλει να έχει ευρεία και βαθιά επιστημονική κατάρτιση, πλούσια φιλολογική και λογοτεχνική υποδομή, ανεπτυγμένη κριτική και κοινωνιολογική σκέψη, συνεργατικότητα και εργατικότητα, ευελιξία πρόσβασης στην τεχνολογία και πάνω απ' όλα μεράκι στη δουλειά του, πράγμα που δεν εξαργυρώνεται με τίποτε.

ΣΧΕΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλαχιώτης Στ. Ν., (2002), Πώς θα είναι το σχολείο του Μέλλοντος, εφ. **ΤΟ ΒΗΜΑ**, 24-03, Α40/ ΠΑΙΔΕΙΑ

Γκλιάνου Ν., (2001), Το νέο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο, **Σύγχρονο Νηπιαγωγείο**, τχ 27, Αθήνα, Μάιος-Ιούνιος, σελ. 68-72.

Θεοφιλίδης Χ., (1997), **Διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας**, Αθήνα: Γρηγόρης.

Frey K., (1999), **Η Μέθοδος project- Μία μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη**, Μτφ. Μαλλιού Κλ., Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Ματσαγγούρας Η., (2003), **Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση**, Αθήνα: Γρηγόρης.

Ντολιοπούλου Ε., (2000), **Σύγχρονα Προγράμματα για παιδιά Προσχολικής ηλικίας**, Αθήνα: Τυπωθήτω.

Πετρουλάκη Β.Ν., (2003), «Απαιτούνται αλλαγές στην ελληνική Εκπαίδευση», εφ. **Η Καθημερινή**, 15-03.

Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, (2003), τ. 32, Απρίλιος

- ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2001), **Διαθεματικό υλικό για την Ευέλικτη ζώνη**, Α'- Β' τάξεις του Δημοτικού Σχολείου, Αθήνα.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2001), **Οδηγός για την εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης- Βιβλίο για το Δάσκαλο**, Αθήνα.
- ΦΕΚ, (2001), **Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο**, τχ. Δεύτερο, Αρ. Φύλλου 1376, άρθρο 6, Αθήνα, 18/10/01, σελ. 19569-19680
- Χρυσαφίδης Κ., (1998), **Βιοματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία**, Αθήνα: Gutenberg.